

329(866:73) „1935“

Михајло МИНОСКИ

**ПЕТТИ КОНГРЕС НА МАКЕДОНСКИОТ НАРОДЕН
СОЈУЗ ВО АМЕРИКА**

Македонскиот народен сојуз во Америка бил формиран во 1931 година со обединувањето на македонските независни групи¹. На основачкиот конгрес одржан на 24, 25 и 26 април 1931 година во градот Гери (Индијана) во Соединетите Американски Држави дошло до целосен израз единството и свеста на сите делегати за самообитноста и посебните интереси на македонскиот народ³. На конгресот бил усвоен устав⁴ и повеќе други документи. Сојузот од самиот почеток на своето дејствување издавал политичко гласило⁵.

Со создавањето на МНС започнала нова етапа во развитокот на македонското национално движење на иселеништвото во Соединетите Американски Држави и Канада. Дејноста на

¹ Првите Македонски независни групи биле формирани во 1929 година врз платформата на национално-политичката програма на ВМРО (Об) и со тоа бил означен почетокот на создавањето на македонско национално движење на прогресивното иселеништво во Америка. За тоа повеќе: Михајло Миноски, Прилог кон прашањето за политичката активност на македонското прогресивно иселеништво во Соединетите Американски Држави до 1931 година. — Гласник на ИНИ, Скопје, 1982/XXVI, 1, 122—131; Миле Михајлов — Михајло Георгиевски, Политичката активност на Македонскиот народен сојуз во САД и Канада од 1928—1935 година. — Гласник на ИНИ, Скопје, 1971/XV, 1, с. 105—136; Георги Пирински, Какво видях и доживях в Америка, София, 1970, 119.

² Михајло Миноски, Политичката дејност и акциите на македонското прогресивно иселеништво во Америка за поддршка на ослободителната борба на македонскиот народ (1934—1941). — Прилози за Илинден VI, Крушево, 1987, с. 64.

³ Конгресот завршил со пеење од делегатите и гостите на македонски револуционерен марш: „Ние сме Македонци (подвлекол ММ“) („Балканско сдружение“, 1931/I, 1, с. 4).

⁴ Устав на Македонскиот народен сјуз, Detroit, 1931.

⁵ „Балканското сдружение“, Detroit, Mich. (1931—1934).

Сојузот била насочена кон остварување на целосно политичко организирање и обединување на македонското иселеништво во Америка во единствено и силно македонско национално движење за поддршка на борбата на својот народ во татковината за национално ослободување и обединување, за создавање на самостојна македонска држава-независна народна република⁶. Независната република Македонија потоа, договорно, ќе влезела во составот на идната Балканска федерација на слободните балкански народи⁷.

Македонскиот народен сојуз само за неколку години политичка дејност се здобил со доверба и поддршка од поголемиот дел од македонското иселеништво и станал „најсилна борбена македонска организација во новиот свет“⁸. Бидејќи имаше јасно дефинирана македонска национална политика и го посочуваше „најсигурниот пат за ослободување на татковината“⁹ на која, најголемиот дел од иселеништвото, остануваше трајно приврзан. Сојузот дејствувал како „единствен организам, без какви и да е делби и прегради според местото на потеклото на поединците“¹⁰, членови на истиот, што произлегувало од „единствениот патриотизам и идеологија“¹¹.

Прашањето за заштита на македонските национални интереси било едно од средишните прашања во политичкото дејствување на Сојузот. Во 1933 година, на III конгрес на МНС, бил формиран посебен Комитет за заштита на правата на македонскиот народ¹².

Во 1934 година дошло до битни промени во стратегијата на политичкото дејствување на Македонскиот народен сојуз. Извршниот комитет на Комунистичката интернационала усвоил резолуција со која се признала посебноста на македонскиот народ и нација¹³. Тоа имало силен одглас кај организираниите македонски национални сили бидејќи за прв пат, од еден така значаен меѓународен фактор како што беше Коминтерната, зад која стоел Советскиот сојуз, на македонскиот народ му било признато правото на национално обединување и создавање на самостојна држава — македонска република. Македонскиот на-

⁶ Михајло Миноски, Политичката дејност и акциите..., с. 65.

⁷ Устав на Македонскиот народен сџюз, чл. 1.

⁸ Смиле Воиданов, Стига Заблуди, стига измами. — Souvenir Program of Fifth National Congress of the Macedonian Peoples League held May 30,—June 2 nd, 1935, Akron, 1935, p. 23.

⁹ Истото.

¹⁰ Блаже Ристовски, Националноослободителните програми на македонското национално движење сред прогресивната емиграција (1934—1941). — Прилози за Илинден VI, Крушево, 1987, с. 55.

¹¹ Истото.

¹²а Конгресот бил одржан во гр. Кливленд (Охајо) САД од 5—7 мај.

¹² За претседател на Комитетот бил избран Стојан Христов — писател, а за секретар Стојна Ризова, студентка на Колумбискиот универзитет во Њу Јорк (Г. Пирински, Какво видях..., 126).

род за тоа можел да се избори по пат на единствена оружена националноослободителна борба. И, што било посебно важно, можел да смета на поддршка и помош од меѓународното комунистичко движење, а посебно од комунистичките партии и другите организирани прогресивни сили во балканските држави. Но, набргу потоа, по сè поагресивното настапување на фашизмот и засилената воена опасност, дошло до ново свртување во политиката на Советскиот сојуз, а со тоа и на Коминтерната по однос на македонското прашање. На VII конгрес на Коминтерната во 1935 година¹⁴ била напуштена дотогашната политика на негирање на границите утврдени со Париската мировна конференција (од 1919 година) вклучувајќи ги и тие на балканските монархии со кои било извршено распарчувањето на Македонија. Со новопрокламираната политика за зачувување на версајските граници¹⁵, директивно обврзана за сите комунистички партии и движења во антифашистичкиот фронт¹⁶, се задоволувале аспирациите на комунистичките партии од балканските држави кои биле единствени во барањата за целосно организационо единство на борбата за национално и социјално ослободување во постојните граници, под паролата: „една држава, една партија!“¹⁷. Целта била да се елиминира ВМРО (об) која како признат политички субјект била единствен легитимен претставник на целиот македонски народ. За тоа ВМРО (Об) и била жртвувана¹⁷.

Македонскиот народен сојуз во Америка, кој припаѓал на општиот антифашистички фронт, национално политичката дејност ја сообразил со битно изменетите околности. Било оценето дека во услови на засилен терор на владеечките режими во балканските монархии во трите дела на поробена Македонија и прокламираното единство на револуционерните антифашистички сили, македонскиот народ во својата борба на национално ослободување можел да смета на сојузници единствено на организираниите прогресивни сили. Тоа било нагласено во Резолуцијата по извештајот на ЦК на МНС на IV конгрес, во која се велело дека македонското ослободително движење „под лидерство на ВМРО (Об) и на комунистичките

¹³ Блаже Ристовски, Националноослободителните програми..., с. 55.

¹⁴ Конгресот се одржал во Москва од 25.VII. — 2.VIII.1935 година и бил посветен на борбата против фашизмот и војната за создавање на општ антифашистички револуционерен фронт и народни фронтови во поедините земји.

¹⁵ За тоа прва отворено се определила КПЈ на Сплитскиот пленум, а набргу потоа тоа го направиле и комунистичките партии од другите балкански држави.

¹⁶ Блаже Ристовски, Националноослободителните програми на македонското движење..., с. 56.

¹⁷ Тоа беше удар со трајни последици за единството на борбата на македонскиот народ за национално ослободување, обединување и создавање на сопствена национална држава.

партии на Југославија, Бугарија и Грција“ се развивало „во духот на изградување единствен фронт на национално и социјално поробените“¹⁸. Со поврзувањето на националноослободителната борба на македонскиот народ со борбата на социјално потиснатите социјални слоеви во балканските држави се наметнала потреба од замена на дотогашната борбена парола: „За слободна и независна Македонија во Балканска федерација на слободни републики“, со нова: „Борба за правото на македонскиот народ на самоопределување до отцепување во самостојна политичка единица, за слободна Македонија на трудбениците!“¹⁹. Потоа повеќе не се инсистирало на единствена оружена борба на македонскиот народ што едновременно ќе се водела во трите дела на поробена Македонија за национално ослободување и создавање на македонска национална држава. Место тоа била прокламирана самостојна борба на секој од деловите на македонскиот народ согласно со постојните услови во секоја од балканските држави. Суштината на таа идеја била во тоа да се создаде „пиемонтска“ автономна македонска држава, независно од тоа во кој дел од Македонија, што потоа ќе го изврши обединувањето на другите делови во единствена самостојна македонска република. Сепак, преовладувало мислењето дека за тоа најповолни услови имало во Пиринскиот дел од Македонија поради убедувањето дека таму „сè уште се изразуваа некои 'автономистички' специфики и во него интензивно се градел некаков македонски патриотизам“²⁰.

Централниот комитет на МНС во една своја резолуција од истата година²¹ апелирал до членството на Македонските политички организации за „општ протест против фашистичкиот терор во Петричко“²², за покренување на единствено барање“ за повлекување на бугарската војска од „бугарска“ Македонија²³ и за правото на македонскиот народ да се самоопредели²⁴. Притоа им се обрнувало внимание на нивното јавно декларирање дека се бореле за Македонија. Ако тоа било така, тогаш зошто не излегувале со барање за признавање на пра-

¹⁷а Блаже Ристовски, Националноослободителните програми..., 65.

¹⁸ Четврти конгрес на Македонскиот народен сјюз во Америка, Detroit, 1934, с. 19.

¹⁹ Истото; Миле Михајлов — Михајло Георгиевски, Политичката активност на Македонскиот народен сјюз..., с. 132.

²⁰ Блаже Ристовски, Македонскиот народ и македонската нација, II, Скопје, 19, с. 545—560.

²¹ Објавена во бројот 36 за 1934 година на весникот „Сознание“, орган на Сојузот.

²² П. Хаџиев, Спомени. Реакцијата се услива (Ракопис во ИНИ, Сл. IV. 265), с. 23.

²³ Истото, 21. Во смисла: делот од Македонија под власта на Бугарија.

²⁴ Истото. Други актуелни прашања биле: борбата против гладот и сиромаштијата на американскиот континент и борба против наставачкиот фашизам и империјализам.

вото на самоопределување и на македонскиот народ²⁵, односно „Македонците да имаат своја сопствена власт“²⁶.

Единството на македонското иселеништво и создавањето на единствен национален фронт за поддршка на борбата на македонскиот народ за слободна Македонија²⁷ било утврдено како централно прашање на V-от конгрес на МНС. Најавувајќи го конгресот Централниот комитет го повикувал македонското иселеништво масовно да се вклучи во конгресните манифестации, да ја демонстрира својата револуционерна приврзаност кон ослободителната борба на македонскиот народ и уште поцврсто „да ги цементира своите редови под знамето на единствениот фронт на национално и социјално поробените. „За правото на македонскиот народ на самоопределување и одделување во самостојна државна единица, за слободна Македонија на трудбеничките маси“²⁸. За запознавање на членството и сето македонско иселеништво основните материјали за Конгресот биле објавени во посебна публикација²⁹.

Претседателот на ЦК на МНС, Смиле Војданов, познат македонски револуционер и учесник во Илинденското востание, предупредувал на крајно тешката положба во Македонија „распарчена и поделена меѓу српските, грчките и бугарските тирани“³⁰. Притоа уште предочувал дека македонскиот народ страдал не само од поробувачите-туѓинци туку и од своите изроди во нивна услуга. Најопасен од нив бил „крвопиецот-гангстер Иван Михајлов од чии крвожедни и гангстерски потфати се згрозувал целиот прогресивен свет“³¹. Од тоа не било поштедено ни македонското иселеништво тука во Америка по инфилтрирањето на неговите агенти во редовите на Македонските политички организации. Од нивното шпионство настрадале „повеќе стотици од македонското иселеништво“³². Војданов и во таа прилика апелирал кон членството на МПО „да ги избрка агентите на македонскиот убиец Иван Михајлов“³³. Било крајно време сериозно да се замислат зошто, во спротивно, „ќе го имаат проклетството не само на македонскиот народ туку и од своите сопствени деца“³⁴. Ги повикувал, откако

²⁵ Д-р Владимир Картов, *Борбата на македонскиот народ за национално самоопределување 1912—1941*, Скопје, 1987.

²⁶ П. Хаџиев, *Спомени, Реакцијата се усиља...*, 23.

²⁷ *Souvenir Program...*, 3.

²⁸ *Souvenir Program of Fifth National People's League held May 30,—June 2nd, 1935, Akron, 1935*, p. 53.

²⁹ *Истото*.

³⁰ Смиле Војданов, *Стига заблуди, стига измами!* — *Souvenir Program...*, 22.

³¹ *Истото*, 23.

³² *Истото*.

³³ *Истото*.

³⁴ *Истото*.

³⁵ *Истото*.

ќе ги избркаат своите фашистички лидери, да му пристапат на Македонскиот народен сојуз за здружено дејствување³⁵. Само единството на иселеништвото и на целиот македонски народ било гаранција за остварување на крајната национална цел: ослободувањето на Македонија и нејзино конституирање во самостојна република на македонскиот работен народ³⁶.

Претстојниот V-ти конгрес, според искажувањето на секретарот на Централниот комитет на Сојузот, се одржувал во време на „крајно изострена политичка криза на поробувачите на Македонија“³⁷. Владеечките режими на Југославија, Грција и Бугарија трпеле удари. Нивната власт била разнишана“ од силниот напор на работните маси и покрај фашистичкиот терор“³⁸. Ослободителната борба на македонскиот народ и на трудбеничките маси во тие балкански држави имала големи изгледи за успех³⁹. За тоа било потребно да ги обединат своите сили и „да се фрлат во борбата на масовната победоносна револуција“⁴⁰. На македонското иселеништво, како неделив дел од македонскиот народ, му претстоело да ги мобилизира сите свои сили за поддршка на „единствената сплотена ослободителна борба“⁴¹. За тоа ЦК на МНС објавил апел, непосредно пред почетокот на V-от конгрес, до сите што биле против националното и социјалното ропство, против војната и фашизмот, сите оние што се бореле за подобри животни услови, да се придружат на протестната демонстрација што била закажана за 2 јуни, на завршниот ден на Конгресот, за поддршка на поробениот и поделен македонски народ за остварувањето на своето право на самоопределување вклучувајќи го и правото на одделување, за слободна Македонија на трудбеничките маси⁴².

Централниот комитет објавувал дека приоритетни задачи на Сојузот биле:

1. Во македонската ослободителна борба да ги обедини сите македонски иселеници во Америка од сите три дела на Македонија, независно од националноста, полот, верата и политичкото убедување и да ги организира во месни групи обединети во Сојузот;

2. Да дава морална и материјална поддршка на револуционерното движење на својот народ;

³⁶ Истото.

³⁷ Гео Пирински, Главната ударна задача на 5-я конгрес. — *Souvenir Program* ..., 34.

³⁸ Истото.

³⁹ Истото.

⁴⁰ Истото.

⁴¹ *Souvenir Program* ..., 3; Един величествен конгрес. — Македонско дело, 1935/X, 199, 11.

⁴² *Souvenir Program* ..., 4.

3. Да воспостави блиски врски со сите македонски организации и групи што ја имале истата цел и кои им служеле на истите идеали⁴³.

Централниот комитет ги повикувал сите македонски иселеници да му пристапат на МНС за „да ги обединат сите свои сили во поддршка на херојската борба на македонскиот народ“⁴⁴.

Петтиот конгрес се одржал во градот Акрон (Охајо), САД, на 30 и 31 мај и 1 и 2 јуни 1935 година, со учество на 100-тина делегати од 36 македонски независни групи од Соединетите Американски Држави и Канада- со околу 1200 членови, и голем број на гости⁴⁵. На пленарната седница на 30 мај, по поздравната реч на претседателот на Сојузот — Смиле Војданов, извештај за едногодишната работа на Централниот комитет поднел секретарот Георги Пирински. Дискусија по извештајот на ЦК, извештаите за дејноста на организациите, односно МНГ, и извештајот на Контролната комисија била водена на вториот ден од работата на Конгресот, на 31 мај, кога едногласно биле усвоени извештаите на ЦК и на Контролната комисија⁴⁶. Третиот ден работата на Конгресот се одвивала по конференции и тоа:

— Конференција за агитација и пропаганда,

— Конференција за жените и

— Конференција за младинското движење⁴⁷. Истиот ден бил презентирани и посебен извештај за отворањето на специјално национално училиште за раководни кадри⁴⁸. Со брзиот развојот на Сојузот и постојаното бројно зголемување на македонските независни групи се изострил проблемот со квалитетни раководни кадри. Затоа, во извештајната година, било отворено национално училиште за школување на кадри кои, во новите услови, ќе можеле да одговарат на потребите и барањата како на Сојузот така и на самите организации. Посебно внимание и грижа биле посветувани на обезбедувањето на потребната литература за натамошно изградување не само на постојните кадри, туку и на целото членство. Тоа се потврдува со фактот што на Конгресот бил поднесен и извештај за ширењето на литературата⁴⁹.

⁴³ Истото.

⁴⁴ Истото.

⁴⁵ Истото, 3.

⁴⁶ Един величествен конгрес., 11.

⁴⁷ Првата конференција на членовите-младинци била одржана на 4-от конгрес во Чикаго 1934 на која било избрано Младинско биро што ја презело одговорноста за организирање на младите. Потоа следувало одржувањето на Прва национална конференција на младите на која бил усвоен Устав и избрано Национално биро. Во изминатиот период до одржувањето на Петтиот конгрес на МНС младински организации биле формирани во повеќе македонски иселенички центри во САД: Детроит, Гери, Флинт, Мадесон, Понтијак, Индијанополис и Толедо (Souvenir Program, 29).

⁴⁸ Един величествен конгрес..., 11.

⁴⁹ Истото, Гео Пирински, Главната ударна задача..., 34.

На последниот ден од работата биле усвоени конгресните документи: повеќе резолуции и заклучоци за идната дејност, бил избран нов Централен комитет на Македонскиот народен сојуз и било определено местото на одржувањето на идниот, VI конгрес. Во новиот Централен комитет биле избрани: Смиле Војданов, Георги Пирински, Никола Ковачев, К.Д. Мишев, Бл. Глушков и Еми Илова. За претседател бил избран повторно Смиле Војданов, а за секретар Георги Пирински. Никола Ковачев бил избран за редактор на весникот на Сојузот⁵⁰.

Конгресот завршил⁵¹ со повик до македонското иселеништво, иселениците од балканските земји и работните луѓе на градот Акрон и околицата да земат учество во масовната протестна демонстрација истиот ден, со почеток во 14 часот, по улиците на градот, „против крвавото потисништво во Македонија и теророт во балканските држави, против фашизмот и војната, за заштита на Советскиот сојуз“⁵².

Во текот на четиридневната работа делегатите на тој „величествен македонски конгрес, со борбен ентузијазам“, говореле и го зацртале патот на идната борба за подршка на националноослободителната борба во татковината, за борбата против гладот и сиромаштијата во редовите на иселеништвото тука во Америка и „против настапувачкиот фашизам и империјализам“⁵³.

Во извештајот за дејноста на Сојузот во периодот меѓу IV и V-иот конгрес посебно се потенцирало дека МНС — „борбена организација на искрената македонска емиграција во новиот свет што живеела со идеалите на Гоце Делчев“⁵⁴ бележела силен подем. Во секој македонски иселенички центар во Соединетите Американски Држави и Канада се веело знамето на Македонскиот народен сојуз⁵⁵. До конгресот Сојузот веќе имал 35 организации, односно МНГ во САД, Канада и Јужна Америка, со 1077 членови⁵⁶. Во тој број не влегувале членовите на младинските секции кои формирале Младински сојуз⁵⁷.

⁵⁰ Един величествен конгрес..., 11.

⁵¹ Конгресот; заседанијата, банкетот и концертот, организирани по повод неговото одржување, како и протестната манифестација по улиците во центарот на градот Акрон биле снимени (Souvenir Program..., 53). Останува за задача на нашата наука во рамките на истражувањата на оваа проблематика да се посвети посебно внимание за откривање на овој вонредно значаен документарен материјал.

⁵² П. Хаџиев, Спомени. Впечатления от 5-я Конгрес в Акрон (Ракопис во ИНИ, сл. IV. 265), с. 8.

⁵³ Истото.

⁵⁴ Гео Пирински, Главната ударна задача..., 33.

⁵⁵ Истото.

⁵⁶ Само во текот на извештајната година Сојузот се зголемил за пет нови групи: Индијанополис, Виндзор (Канада), Буенос Ајрес (Јужна Америка), Саут Торонто (Канада) и Холидејс Ков (Вирџинија) / Един величествен конгрес..., 11).

⁵⁷ Един величествен конгрес..., 11.

Со зголемувањето на бројот на организациите, а со тоа и вкупниот број на членството, се зголемиле и материјалните можности на Сојузот. Според финансискиот извештај поднесен на Конгресот МНС реализирал приход од 4861,65 долари, односно два пати повеќе отколку во претходната година. Тој износ, според констатацијата на Централниот комитет, врз основа на анализата по согледувањата за зголемените можности на Организациите, можел да биде далеку поголем. Затоа остро било критикувано членството на Сојузот⁵⁸. Собирањето на парична помош за жртвите на „националното и фашистичко потисништво во Македонија“ и во извештајот на ЦК и во говорите на делегатите на Конгресот било посочено како една од главните задачи, „револуционерна задача на членството на Сојузот“⁵⁹. По заклучувањето на дебатата по финансискиот извештај, Конгресот донесол одлука дел од средствата од чистиот приход „веднаш да се испратат на жртвите на фашизмот во Македонија и Бугарија“⁶⁰.

Во врска со севкупната дотогашна дејност и позициите што ги имал МНС, секретарот на Централниот комитет — Пирински, истакнал дека Сојузот станал „политички, организационен и културен раководител на будната емиграција“⁶¹. Ја предводел борбата за поддршка на „вистинското народно македонско ослободително движење“ како и борбата за остварување на „посебните интереси на иселеништвото во Америка“⁶². Така изграден и поставен МНС бил подготвен до крај да ја изврши раководната улога во изградувањето на „борбено единство на сето иселеништво“⁶³. Настаните, посебно во последната година, само ја потврдиле правилноста на издигнатите пароли за единствена борба на иселеништвото „против поробувачите на Македонија и за снослив човечки живот тука во Америка, како и неопходната потреба од изградување на тоа единство“⁶⁴. Постигнатите успеси биле сигурна основа и гаранција за успехот во понатамошната национално политичка дејност. Претстоело тоа изградено сознание кај македонското иселеништво „за борбено македонско единство уште повеќе да се шири и да се изразува во конкретни сеопшти акции против теророт во распарчена Македонија, во самите држави поробителки и против шпионството и депортациите тука (во Америка), за леб, облека и живеалиште за гладните и безработни делови од иселеништвото“⁶⁵.

И членот на ЦК, Мишев, укажал на крајно влошената положба како последица на систематскиот терор што го спро-

⁵⁸ Истото.

⁵⁹ Истото.

⁶⁰ Истото.

⁶¹ Гео Пирински, Главната задаа..., 33.

⁶² Истото.

⁶³ Истото.

⁶⁴ Истото.

ведувале фашистичките режими во Бугарија и другите балкански држави, при што „десетици и стотици илјади најдобри синови на работничката класа и трудбеничките маси биле убиени, подложени на ѕверски мачења и фрлани во концетрациони логори“⁶⁵. Но, најмногу страдал токму поробениот и распарчен македонски народ. Фашистичките режими во балканските монархии не се ограничиле само на тоа. Својата злосторничка дејност ја пренесле и преку океанот, во редовите на иселеништвото. Затоа Мишев предлагал во средиштето на борбата за единство да се постави „борбата против разбивачката фашистичка улога на агентите кои се вовлекле во редовите на емиграцијата, борба против настапувачката фашистичка реакција во Америка и против варварскиот фашистички терор во Македонија и на Балкан, борба против војната што се подготвувала против Советскиот Сојуз“⁶⁷. Тоа било уште понеодножно со оглед на фактот дека сите агенти во редовите на емиграцијата „почнувајќи со импортираните гангстери од бандата на Иван Михајлов и поштината, завршувајќи со социјалфашистичките лидери на ЕС ЕЛ ПИ“⁶⁸, ги здружувале своите сили за борба против движењето, и против единството на емиграцијата“⁶⁹. Противмакедонската активност и акции во редовите на иселеништвото во Соединетите Американски Држави била организирана и директно раководена од владите на балканските монархии преку нивните официјални претставници. Во врска со таквите активности на бугарската влада Мишев, меѓу другото, изјавил дека под „директно раководство на бугарскиот ополномоштен министер“ фашистичките агенти не биле сретства за да ги расцепат редовите на иселеништвото за истото „да го приврзат за колата на фашизмот“⁷⁰. На единството на фашистичките сили требало да се одговори со единство на прогресивните сили, обединети во антифашистички фронт.

Прашањето на војната и воената опасност било посебно третирано на Конгресот, кога и се констатирало дека за македонското прогресивно движење борбата против фашизмот и војната била едновременно и борба против македонскиот врховизам⁷¹, кој во ништо не се разликувал од светскиот фашизам и самиот се јавувал во улога на потпалувач на војната⁷². Во врска со неговата антимакедонска дејност било речено дека

⁶⁵ Истото, 33—34.

⁶⁶ К. Д. Мишев, За една борба против глада, фашизма и войната. — Souvenir Program..., 37.

⁶⁷ Истото, 40.

⁶⁸ Бугарски социјалистички работнички сојуз (ЕС ЕЛ ПИ).

⁶⁹ К. Д. Мишев, За една борба..., 40.

⁷⁰ Истото.

⁷¹ Д. Влахов, Емиграцијата в Америка и македонското освободително движење. — Souvenir Program..., 12.

⁷² Подготовката на войната и фашизма. — Souvenir Program..., 49.

⁷³ Д. Влахов, Емиграцијата в Америка..., 12.

врховизмот „со оган и меч“ се стремел во македонското национално движење да ја спроведува империјалистичката и фашистичката политика на окупаторите на Македонија.

По брзиот подем МНС ја интензивирал својата дејност. Под негово водство прогресивното македонско иселеничко движење израснувало во масовно народноослободително антифашистичко и антиимперијалистичко движење⁷³. Но, сè уште претстоело уште многу да се направи. Имено, во редовите на МПО имало многу „чесни Македонци на кои очите сè уште не им биле целосно отворени и кои уште не биле убедени дека раководителите на таа организација служеле не на Македонија туку на туѓи интереси, на интересите на нејзините поробувачи. Тоа повеќе не можело да продолжи. Под паролата: ниту еден чесен Македонец во МПО, претстоело целосно разобличување на лидерите на таа организација и нивните господари „престапничката банда на Иван Михајлов и бугарскиот, мусолиниевскиот и хитлеровскиот империјализам и фашизам“⁷⁴. Но не само нив. Требало да се разоткрива улогата и на другото „македонско фашистичко крило“, експонент на делот од бугарските „фашисти и империјалисти ориентирани кон Југославија — Протугеровистите“⁷⁵. Тоа крило, иако слабо, се обидувало, а доволно било само да добие можност, да ги одвлекува македонските маси од патот на вистинската ослободителна борба што ја водел Македонскиот народен сојуз⁷⁶. Затоа, само преку успешна јавна разобличувачка кампања, Сојузот можел да ја оствари својата ударна задача: да изгради единство на македонските иселенички маси во Америка. Посебно кога МНС требало да биде авангардата во делото за помагање на ослободителната борба на македонскиот народ против окупаторите на Македонија и нивните агенти⁷⁷ од редот на самите Македонци. Впрочем, и самото македонско националноослободително движење очекувало „сестрана подршка од македонските народни маси во Америка“⁷⁸. Затоа требало да се искористат сите можности за делото на помагање на македонските народни маси во татковината во борбата против „терористичките, и денационализаторските акции и грабежите што ги вршеле владите на државите господарки на Македонија“⁷⁹.

На Македонскиот народен сојуз, „како член одред на македонската емиграција“, му претстоело заедно со прогресивните и револуционерни организации на другите народни емиграции во Америка; од Бугарија, Југославија и Грција, да по-

⁷³а Истото.

⁷⁴ Истото, 13—14.

⁷⁵ Истото, 14.

⁷⁶ Истото.

⁷⁷ Истото.

⁷⁸ Истото.

⁷⁹ Истото.

веде широка политичка кампања против владите на балканските монархии за заштита на македонските и останатите револуционери во тие земји⁸⁰. Во таа општа кампања треба да се вклучат и масовните работнички организации и сите слободоумни луѓе и антифашисти во Америка за да „македонските и другите револуционери во државите окупаторки на Македонија почувствувале дека ослободителното дело на кое тие му служеле ја имало сестраната поддршка од нивните браќа во Америка“⁸¹. Здружената кампања требало да добие такви размери при што „поробувачите ќе ја почувствувале силата на меѓународната солидарност“⁸².

Во рамките на планираната политичко пропагандна дејност се сметало и на создавање на „специјални организации за давање помош на македонските политички затвореници“, подложени на најжестоки измачувања во затворите на државите окупаторки на Македонија⁸³, така што и преку тие организации би се покренело барањето за целосна амнестија за македонските и другите политички затвореници и емигранти во Бугарија, Југославија и Грција, „за запирање на крвавиот терор и егзекуциите, за право на македонскиот народ на самоопределување“⁸⁴.

Според тоа, и во рамките на прокламираниот општ антифашистички фронт, прифатен и од македонското прогресивно движење, била зачувана дотогашната концепција за единство на македонските национални сили во еден општ македонски национален фронт⁸⁵.

На V-от Конгрес на МНС се покажало дека македонското прогресивно иселеништво останувало доследно на позициите за слободна обединета Македонија, како крајна цел. За постигнување на таа национална цел апелирало на единство на сите македонски сили, вклучувајќи го и „чесното членство на Македонските Политички Организации“ кое се повикувало да ги избрка однародените водачи и да пристапи на единствениот Македонски национален фронт на иселеништвото.

Конгресот усвоил резолуции по сите актуелни прашања и еден Манифест кон членството на Сојузот и кон неорганизираното македонско иселеништво во Америка за изградување на единствен македонски револуционерен фронт⁸⁶. Покрај Резолуцијата за отчетот на Централниот комитет и Резолуцијата против фашистичкиот терор во Бугарија, Грција и Југославија,

⁸⁰ Истото.

⁸¹ Истото.

⁸² Истото, 14—15.

⁸³ Истото, 15.

⁸⁴ Истото.

⁸⁵ Блаже Ристовски, Националноослободителните програми на македонското национално движење..., 57.

⁸⁶ Един величествен конгрес..., 11.

Конгресот изгласал уште девет други резолуции за актуелни американски и општосветски политички прашања и посебен „Поздрав до македонскиот народ преку ВМРО (Об)“⁸⁷.

На завршниот ден на Конгресот, на 2 јуни 1935 година, со почеток во 14 часот, се одржала масовна протестна демонстрација во центарот на градот Акрон против националното и социјалното потисништво на македонскиот народ од страна на владеечките режими на Југославија, Бугарија и Грција, со учество на сите делегати и гости на Конгресот од сите македонски центри на САД и Канада, а им се придружиле и повеќе илјади работници и други граѓани од градот Акрон и многу иселеници од прогресивното иселеништво од балканските земји⁸⁸. Импресивно било бројното учество на граѓаните на градот Акрон, „бели и црни работници“, кои на тој начин ја искажале својата солидарност со борбата на македонскиот народ⁸⁹. Значајно било и учество на повеќе прогресивни интелектуалци⁹⁰. Според Хаџиев тоа била „величествена протестна демонстрација, мокен израз на солидарноста на Македонците и работното граѓанство на Акрон со херојската борба на македонскиот народ за национално и социјално ослободување“⁹¹. Граѓаните на Акрон никогаш пред тоа не виделе таква протестна демонстрација и „таков борбен ентузијазам што ги изразуваа болките и страдањата на еден поробен народ и бедата и страдањата на иселеништвото, длабоката цврста верба во конечната победа толку видлива на лицата на демонстрантите“⁹².

Македонскиот конгрес и протестната демонстрација оставиле силен впечаток на општественото мислење. Конгресот бил предмет на живи дискусии не само во јавноста туку и во семејствата повеќе недели потоа. Македонскиот народен сојуз“ се здобил со големи симпатии и доверба кај македонската емиграција“⁹³.

Петтиот конгрес покажал дека „таа млада но полна со живот и револуционерен ентузијазам македонска организација преку океанот станала решавачки фактор во животот на нашето иселеништво во Америка“⁹⁴. На нејзината сила, сакале или не веќе морале да сметаат и сите тие кои дотогаш „емиграцијата ја учеле да не ѝ обрнува внимание“⁹⁵.

Конгресот бил следен со голем интерес од македонското иселеништво. Во многубројните поздравни телеграми се изразуваа поддршка на политиката на Македонскиот народен сојуз

⁸⁷ Истото.

⁸⁸ Souvenir Program of the MPL, 3.

⁸⁹ П. Хаџиев, Спомени, Впечатления от 5-я Конгрес в Акрон., 9.

⁹⁰ Souvenir Program of the MPL..., 3.

⁹¹ Истото.

⁹² П. Хаџиев, Спомени, Впечатления от 5-я конгрес..., 8.

⁹³ Истото, 9.

⁹⁴ Един величествен конгрес..., 11.

⁹⁵ Истото.

за изградување целосно единство во единствениот македонски национален фронт на иселеништвото што ќе претставувал силен фактор во борбата за остварување на правото на македонскиот народ на самоопределување во сите делови на поробена Македонија⁹⁶. За целосен успех на народното дело: за слободна обединета Македонија конституирана во самостојна и независна политичка единица, за Македонска Република на трудбениците⁹⁷. Со тие и такви желби поздравни телеграми до V-от конгрес испраќале Реонски комитети и самите Македонски независни групи и поединци од редовите на македонските иселеници, како од: Флинт, Детроит, Месилон, Кентон (Охајо), Чикаго (Илинојс), Лакавина (Њу Јорк) и други⁹⁸. Поздравите биле добиени и од американски пријатели. Една таква телеграма била добиена од Детроит⁹⁹. Поздравувајќи го конгресот браќата Николови, исто така, од Детроит (Мичиген) му посакувале успех на народното дело со желба следниот конгрес да се одржи во Македонија, во градот Солун¹⁰⁰.

Врз основа на сето претходно кажано, може да се констатира дека Петтиот конгрес на Македонскиот народен сојуз се одржаа во битно изменети околности во однос на македонското прашање. Меѓународното комунистичко движење (КИ) по сè поагресивното настапување на фашизмот и зголемената воена опасност, прокламира борба за единство на антифашистичките сили во еден општ антифашистички фронт. МНС кој припаѓаше на општиот антифашистички фронт својата дејност ја сообрази со изменетите околности. Било оценето дека во услови на засилен терор на владеечките режими во балканските монархии во сите делови на поробена Македонија, македонскиот народ во својата борба за национално ослободување можел да смета на сојузници единствено во организираните револуционерни и антифашистички сили. Со поврзувањето на национално ослободителната борба на македонскиот народ со борбата на потиснатите социјални слоеви во балканските држави била усвоена нова борбена парола: „Борба за правото на македонскиот народ на самоопределување до отцепување во самостојна политичка единица, за слободна Македонија на трудбениците!“. Со тоа била прокламирана самостојна борба на секој од деловите на македонскиот народ, согласно со постојните услови, во односната балканска држава. Суштината

⁹⁶ Борчески револуционни привети! — Souvenir Program..., 66.

⁹⁷ Така во поздравната телеграма од членовите на македонската група од Детроит стоело: „Борбени револуционерни поздрави за слободна Македонија, за право на нејзино одделување во државно-политичка единица, за слободна Македонска Република на трудбениците! За право на самоопределување на Петричко и другите поробени делови на Македонија!“ (Souvenir Program..., 66).

⁹⁸ Истото, с. 66, 78, 85, 106, 112, 117, 133, 140.

⁹⁹ Истото, с. 78.

¹⁰⁰ Истото, с. 85.

била да се создаде „пиемонтска“ македонска држава, независно од тоа во кој дел од Македонија, што потоа ќе го изврши обединувањето на другите делови во самостојна Македонска Република.

Единството на македонското иселеништво и создавањето на единствен национален фронт за поддршка на борбата на македонскиот народ за национално ослободување и своја самостојна македонска држава, како крајна цел на борбата, било централно прашање на Петтиот конгрес на Македонскиот народен сојуз во Америка.

Mihaylo MINOSKI

THE FIFTH CONGRESS OF THE MACEDONIAN PEOPLE'S ALLIANCE IN AMERICA

— S u m m a r y —

The Fifth Congress of the Macedonian People's Alliance in America was held on 30th, 31 st May and on 1st and 2nd June 1935 with participation of about a hundred delegates from 36 Macedonian independent groups in the United States of America and Canada (with 1200 members) and a great number of guests. On the plenary session he'd on 30th May, after the adress of welcome by the president of the Alliance, Smile Voydanov (a well-known revolutionary way back in the time of the Ilinden Uprising), the report on the one year activity of the Central Committee was submitted. The reports on the activity of the Organizations and the one of the Control Commission were submitted on the second day. The third day of the work of the Congress was carried through conferences: about agitation and propaganda, about the women and the you't's movement. On the same day the report on the opening of a special national school for leading cadres of the Alliance was presented. On the last day, a new Central Committee was elected and the Congress documents were adopted: the Resolution on all current questions and a Manifest to the members of the Alliance and the still unorganized Macedonian emigrants in America for establishing a United Macedonian Revolutionary Fornt as a support to the liberation war in the fatherland, to the struggle against hunger and poverty within the lines of emigrants in America, and against fascism and imperialism.

On the concluding day, 2nd June, a mass protest demonstration was held on the streets of the town of Akron with participation of thousands of Macedonians and emigrants from the Balkan countries, workers and intellectuals, citizens of Akron. The protest demonstration, never seen before in Akron, represented a powerful expression of solidarity of the Macedonian emigrants and the workers of Akron with the struggle of the Macedonian people in partitioned and enslaved Macedonia for national liberation and for their own statehood.